

بررسی جامع مفهومی

بیست کوئین

ارزشهای دیجیتال و بلدکچین

Muhammad Abu-Bakar

مترجم : محمد آذرنیوار

بررسی جامع فقهی بیت کوین ارزهای دیجیتال و بلاکچین

Muhammad Abu-Bakar

مترجم : محمد آذرنیوار

تهیه شده توسط ارز دیجیتال

دسترسی آنلاین جهت درج دیدگاه :

<https://arzdigital.com/shariah-analysis-of-bitcoin-cryptocurrency-and-blockchain>

فهرست مطالب

5	..... مقدمه ارز دیجیتال
7	..... تحولات تاریخی پول
7	..... سیستم داد و ستد کالا
7	..... سیستم پول کالایی
7	..... سیستم پول فلزی
8	..... پول بدون پشتوانه یا پول فیات - پول‌های امروزی
9	..... تاریخچه و روند توسعه بیت کوین و ارزهای دیجیتال
9	..... ارز دیجیتال یا ارز رمزنگاری شده چیست؟
10	..... بیت کوین
11	..... بلاک چین
11	..... بیت کوین چگونه کار می‌کند؟
13	..... معیار قانونی اسلامی مال
14	..... نظر علما در تعریف مال
14	..... تعریف مال در نزد علمای حنفی
15	..... تعریف مال در نزد علمای اکثریت
15	..... تعریف پذیرفته شده از مال
16	..... متقوم - مال حلال
16	..... رفتار رایج - عرف
18	..... معیار قانونی اسلامی برای پول/ ارز
18	..... تعریف پول
19	..... تفاوت بین پول و کالا
20	..... انواع پول
20	..... پول رایج
21	..... بررسی ارزهای دیجیتال از لحاظ فتواها و نظر علما
21	..... دیدگاه اول: ارز دیجیتال حرام است
21	..... مفتی بزرگ مصر
22	..... دولت ترکیه
22	..... مرکز فتوا فلسطین

- 22 ..... شیخ حیطام از بریتانیا
- 23 ..... دیدگاه دوم: ارز دیجیتال در اصل جایز است
- 23 ..... بررسی دیدگاه اول: بیت کوین حرام است
- 24 ..... در مورد قانونی بودن پول
- 24 ..... در مورد فقدان صادر کننده مرکزی
- 25 ..... در مورد نوسان و ثبات قیمت
- 25 ..... در مورد کاربردهای نامشروع و غیرقانونی
- 27 ..... نتایج به دست آمده
- 29 ..... منابع

مقدمه ارز دیجیتال

مقاله ای که پیش روی شماست، توسط یکی از بنیادهای اقتصادی اسلامی بزرگ اندونزی و با مستندات بسیار قوی ارائه شده است. انتشار این مقاله به خودی خود نشان دهنده اهمیت یافتن روز افزون بیت کوین و ارزهای دیجیتال است. دنیا به سرعت در حال حرکت به سمت دیجیتالی شدن است. فضاهای مجازی و فناوری‌هایی که در بستر اینترنت قرار دارند، به جزء جدایی ناپذیر جوامع امروزی تبدیل شده است.

دیجیتالی شدن همه چیز را شامل می‌شود. پیام‌رسانی، بانکداری، دانشنامه‌ها و حتی پدیده‌ی پول همه به صورت کاملاً نوین در حال دیجیتالی شدن هستند. هر روز موانع فرایندهای سنتی بیش از پیش دیده می‌شوند و در روی دیگر سکه، مزایای دیجیتالی شدن غیر قابل انکار است.

در سال ۲۰۰۸، جرقه یک انفجار بزرگ در سیستم مالی جهان زده شد. فرد یا افرادی به اسم ساتوشی ناکاموتو مقاله ای را منتشر کردند که در آن از ساخت پروتکلی برای پول دیجیتال به اسم بیت کوین خبر داده شد. در آن زمان این پروتکل ناشناخته و عجیب، مورد انتقاد قرار گرفت و منتقدان منتظر شکست این ارز بودند. اما شکست فناوری پشت این ارز، یعنی بلاک چین تقریباً غیرممکن است.

بیت کوین شروع کننده این جریان بزرگ بود. برای اولین بار حق توزیع و صدور ارز در فرایندی به نام استخراج، به مردم داده شد. همه مشارکت کننده بودند و هیچ کس نمی‌توانست اعتبار یک تراکنش را به صورت عمدی یا غیرعمدی تغییر دهد.

همانطور که گفتیم بیت کوین فقط آغازگر بود و این ارز دیجیتال تنها کاربرد بلاک چین نیست. این فناوری غیرمتمرکز مسائلی که زمانی غیرممکن بود را ممکن ساخته است. تضمین حفاظت از فایل‌ها و اطلاعات شخصی، تضمین عدم تقلب در انتخابات، امکان دور زدن تحریم‌ها تنها سه مورد از هزاران کاربرد بی نظیر بلاک چین هستند.

از آنجایی که تمرکززدایی و دیجیتالی سازی در این عصر اجتناب ناپذیر است، آگاهی و حرکت مردم و به خصوص دولت‌ها به سمت این فضا اهمیت ویژه‌ای می‌یابد. در دنیای دیجیتالی آینده، کشورهایی موفق خواهند بود که بیشترین سازگاری را با فناوری‌های انقلابی داشته باشند. ولادیمیر پوتین یکی از مخالفان بیت کوین است اما او در چندین جلسه و سخنرانی همواره به اهمیت حرکت به سمت ارزهای دیجیتال و بلاک چین برای عدم عقب ماندگی تاکید داشته است.

همچنین بارها و بارها وزیر ارتباطات وقت کشورمان، آقای آذری جهرمی، انفعال و عدم حرکت در این حوزه را بستری برای تهدیدها دانسته است. دیجیتالی سازی را می‌توان مانند یک

رودخانه در نظر گرفت که اگر در موافق جریان آن حرکت نکنیم، چیزی جز شکست عایدمان نمی‌شود. هم اکنون که در حال نوشتن این مقدمه هستیم، کشورهای توسعه یافته زیادی از جمله ژاپن، ایالات متحده و حتی چین که از مخالفان اصلی بیت کوین است، بر ضرورت و آینده بلاک چین واقف هستند و فعالیت‌های زیادی دارند.

برای کشور ما ایران که سال‌ها به دلیل وجود تحریم‌های ظالمانه با موانع اقتصادی و فرهنگی مواجه بوده است، این یک فرصت بسیار طلایی است تا بتواند تحریم‌ها را بی اثر کند و برای بهبود اقتصاد از ارزش‌های دیجیتال ملی یا بین المللی کمک بگیرد. همچنین در حال حاضر با استفاده از ارزش‌های دیجیتال، در برخی سایت‌های فروشگاهی خارجی که برای خرید فایل نیاز به کارت اعتباری بین المللی و یا پی پال هست، با استفاده از ارزش‌های دیجیتال تحریم‌های شرکت‌های کارت اعتباری و پی پال برای کاربران ایرانی بی اثر شده است.

در بحث اسلامی هم همانطور که در این مقاله می‌خوانید، بلاک چین و ارزش‌های دیجیتال با مسائل شرعی غیرهمسو نیستند بلکه فقط نیاز به شناخت بیشتری دارند. عرف جامعه در تعیین شرعی بودن یا نبودن بسیاری از مسائل اهمیت دارد. همچنین عدم قانون‌گذاری در این فضا فقط مشکل را بدتر می‌کند و راه را برای افراد غیرقانونی هموارتر می‌سازد.

تیم ارز دیجیتال

6 اردیبهشت 1397

تحولات تاریخی پول

پول سه کارکرد اصلی دارد: ۱ : واسطه تبادل ۲ : واحد حساب ۳: ذخیره ارزش. در ادامه، موارد تشکیل دهنده پول و چگونگی تکامل روش‌های پرداخت در طول زمان را به صوت مختصر توضیح می‌دهیم. روند تاریخی پیشرفت‌های پولی به شرح زیر است:

سیستم داد و ستد کالا

از زمان‌های بسیار دور، مردم از روش کالا به کالا استفاده می‌کردند. آنها کالا یا خدماتی را با کالا یا خدمات دیگری مبادله می‌کردند. به دلیل پیچیدگی و ناکارآمدی، این روش پرداخت مشکلات زیادی ایجاد کرده بود.

سیستم پول کالایی

در سیستم کالا به کالا، اغلب اتفاق می‌افتاد که مردم نمی‌توانستند در ارزش‌گذاری کالاها توافق کنند یا نمی‌خواستند آنچه را که فرد دیگری درخواست داشت، پرداخت کنند. برای حل مشکلات سیستم کالا به کالا، سیستم پول کالایی روی کار آمد. در نظام پول کالایی، مردم چند کالا که به طور گسترده کاربرد داشت و به آسانی قابل دسترسی بود را به عنوان وسیله مبادله و پرداخت انتخاب می‌کردند. در زمان‌ها و مکان‌های مختلف، از انواع مختلفی از کالاها مانند نمک، گندم، دانه، گاو، تنباکو و ... به عنوان پول استفاده شد. با این وجود، به عنوان مثال بارگیری و حمل مداوم کیسه‌های نمک و گندم بسیار مشکل بود.

سیستم پول فلزی

برای حل مشکلات مربوط به پول کالایی، مردم به سیستم پول فلزی روی آوردند. در این سیستم بعضی فلزات به ویژه طلا و نقره به عنوان وسیله‌ای برای مبادله مورد استفاده قرار گرفتند. این سیستم به مدت طولانی ادامه داشت اما در طول زمان شامل تکامل شد:

۱- طلا و نقره در شکل‌های مختلف به عنوان وسیله‌ای برای مبادله مورد استفاده قرار گرفتند و لزوماً سکه نبودند. ارزش طلا و نقره بر اساس وزن آنها اندازه‌گیری می‌شد.

۲- مردم سکه‌های مناسبی از طلا و نقره ساخته‌اند. ارزش ذاتی این سکه‌ها معادل ارزش واقعی طلا و نقره بود. این شیوه استاندارد طلا نام دارد.

۳- در بعضی از قلمروها، سیستم دو فلزی اجرا شد. در این سیستم، از هر دو نوع طلا و نقره استفاده می‌شد و برای مبادله آنها نرخ تبادل مشخصی وجود داشت.

۴- در آن زمان‌ها، مراقبت از طلا و نقره در برابر سرقت آسان نبود. بنابراین، مردم به منظور محافظت از دارایی خود، طلا و نقره‌هایشان را به فروشندگان طلا و جواهر می‌سپردند. نمایندگان، بابت نگهداری طلا و جواهر به مردم رسیدهای مخصوصی می‌دادند و فقط با آن رسیده‌ها، طلا و نقره‌ها را به صاحبانشان پس می‌دادند. از آنجایی که نگهداری طلا و نقره در نزد نمایندگان رواج یافت، مردم برای تبادلاتشان، به جای دادن مستقیم طلا و جواهر، از رسیده‌هایی که از نمایندگان گرفته بودند، استفاده می‌کردند.

۵- پذیرش رسید برای پرداخت‌ها، آرام آرام باعث تولد پول دارای پشتوانه شد. بانک‌ها شروع به صدور قطعات کاغذ کردند که پشتوانه ۱۰۰ درصدی طلا داشت. به عبارت دیگر، آن قطعه کاغذ برابر با مقداری طلا در ذخایر بانک بود.

پول بدون پشتوانه یا پول فیات - پول‌های امروزی

در سال ۱۹۷۱، رئیس جمهور وقت ایالات متحده، ریچارد نیکسون، تغییر پذیری مستقیم دلار آمریکا به طلا را لغو کرد. به این ترتیب، پول دارای پشتوانه طلا به پول فیات یا بدون پشتوانه تبدیل شد.

بانک‌های مرکزی اسکناس‌ها را نسبت به نیازشان در حوزه‌های مختلف، چاپ کردند. این نهادها انحصار پول را توسط دولت بر عهده گرفتند و همه موظف به پذیرش پول بدون پشتوانه برای خرید کالا و خدمات شدند. در دنیای امروز اکثر پول‌های ملی، پول فیات یا بدون پشتوانه هستند.

تاریخچه و روند توسعه بیت کوین و ارزهای دیجیتال

پس از اینکه کامپیوتر توسط صنعت بانکداری مورد استفاده قرار گرفت، پرداخت دیجیتال از طریق پول الکترونیکی، بسیار رایج شد. با این حال، این سیستم به زیرساختی برای مدیریت پرداختها و جلوگیری از تقلب و «دوبار خرج کردن» در شبکه متکی است که به آن شبکه پرداخت می‌گویند. این شبکه متمرکز همیشه پرهزینه و آسیب پذیر بوده است. سرور مرکزی، امنیت شبکه و اینکه پول فقط یکبار ارسال شود را برقرار می‌کنند. در این سیستم، مردم باید بر مبنای مقررات نظارتی و کنترل شده که ممکن است برای دستکاری ارزش ارزها و ثروت افراد استفاده شوند، تراکنش انجام دهند.

اگر افراد قادر بودند که تراکنشها را به صورت آزاد و بدون واسطه در یک شبکه هم‌تا به هم‌تا انجام دهند، می‌توانستند در مورد پولشان خودشان تصمیم‌گیری کنند.

این امر نیازمند یک پایگاه داده امن با سطوح رمزنگاری است تا بتواند از سرقت یا تغییر اطلاعات درون آن جلوگیری کند.

با توسعه ایده بلاک چین، همه این اهداف امکان پذیر است و از آن برای ثبت اطلاعات حساب‌های ارزهای دیجیتال استفاده شد.

ارز دیجیتال یا ارز رمزنگاری شده چیست؟

کلمه «رمزنگاری» به نوع داده‌هایی است که در بلاک چین ثبت می‌شود، مربوط است و کلمه «ارز» در اینجا برای بیان مفهوم وسیله مبادله بین کاربران است.

بانک مرکزی اروپا در سندی که منتشر کرده است، ارز مجازی را این‌گونه توضیح می‌دهد:

«ارز مجازی، نماینده دیجیتالی ارزش است که توسط بانک مرکزی یا نهادهای دولتی صادر نمی‌شود و می‌تواند بدون ارتباط با پول‌های رایج ملی صادر شود. این پول توسط اشخاص حقیقی یا حقوقی به عنوان یک روش پرداخت پذیرفته شده است و می‌تواند منتقل و یا به صورت الکترونیکی خرید و فروش شود.»

ارزهای رمزنگاری شده مانند بیت کوین، لایت کوین و ... جزئی از ارزهای مجازی هستند اما یک ارز مجازی لزوماً نیاز نیست رمزنگاری شده باشد. به عنوان مثال وبمانی که توسط یک بانک روسی صادر می‌شود، نمونه‌ای از ارز مجازی است.

ایده سیستم‌های پولی دیجیتال به اوایل دهه ۱۹۹۰ باز می‌گردد. در آن زمان چندین شرکت و برنامه نویس مختلف سعی در ایجاد پولی را داشتند که بتوان به صورت مجازی آن را انتقال

داد. ارزشهای مجازی متمرکز زیادی ایجاد شد اما بسیاری از این ارزشها به علت مشکلات قانونی، ضعف فناوری، امنیت ضعیف، عدم مقبولیت و بسیاری از مسائل دیگر رو به زوال رفتند. با اختراع بیت کوین در سال ۲۰۰۹، دوره‌ی جدیدی از ارزشهای مجازی آغاز شد.

بیت کوین

بیت کوین یک ارز دیجیتال است که هیچ نهاد مرکزی صادر کننده و یا فرم فیزیکی ندارد. به طور خاص، بیت کوین یک ارز دیجیتال است که از تکنیک‌های رمزنگاری برای ساخت پروتکل‌های رمزنگاری شده به منظور تأیید مالکیت و تراکنش‌ها استفاده می‌کند.

پروتکل رمزنگاری شده بیت کوین توسط ساتوشی ناکاموتو طراحی شده است. در این پروتکل یا قانون مشخص شده است که تنها ۲۱ میلیون واحد بیت کوین، به عنوان وسیله مبادله و به عنوان پاداش برای حل الگوریتم‌های ریاضی (لازم برای حفظ شبکه) در فرآیندی به نام استخراج تولید شود. پس از استخراج، هر بیت کوین یا کسری از آن می‌تواند خرید و فروش شود، برای پرداخت خدمات و کالا استفاده شود و یا برای سرمایه گذاری ذخیره شود.

بیت کوین در وب سایت‌هایی که به آن‌ها صرافی‌های ارز دیجیتال می‌گویند، خرید و فروش می‌شود. هرکدام از این سایت‌ها به صورت جداگانه و ۲۴ ساعته و هفت روز هفته برای خدمت رسانی به مشتریان سراسر جهان فعالیت می‌کنند. روش کار این سایت‌ها مشابه با پلتفرم‌های بروکر جهانی است.

ویژگی‌هایی زیر را طرفداران بیت کوین به آن نسبت داده‌اند:

۱/ طبیعت غیرمتمرکز بیت کوین، چشم انداز کنترل یا مالکیت دولتی را از بین می‌برد. علاوه بر این، فقط مقدار محدودی از بیت کوین (۲۱ میلیون) موجود است. بنابراین، هیچ فرد یا نهادی نمی‌تواند از طریق تولید یا توقف تولید واحدهای ارزی، ارزش بیت کوین را دستکاری کند. از این رو، بازار بیت کوین تنها مبتنی بر عرضه و تقاضا کنترل می‌شود.

۲/ بلاک چین به عنوان یک بایگانی دائمی و عمومی که تمام پیشینه تراکنش‌های شبکه در آن ثبت می‌شود، بخش جدایی ناپذیر از اکوسیستم بیت کوین است. بلاک چین با نهایت شفافیت به حفظ و جلوگیری از تقلب در شبکه کمک شایانی می‌کند.

۳/ پرداخت‌های دیجیتال به افراد و بازرگانان می‌تواند در هر زمانی با پردازش سریع‌تر و کارمزدهای کمتر انجام شود. یکی از دلایل عمده این امکان، حذف بانک‌ها و سایر واسطه‌ها در جریان پردازش تراکنش‌ها است.

۴/ اگرچه تمام اطلاعات مربوط به تراکنش‌های بیت کوین به صورت عمومی ذخیره می‌شوند، هویت طرفین تراکنش تقریباً ناشناس باقی می‌ماند. بیت کوین ناشناسی مطلق به کاربران

نمی‌دهد، اما مطمئناً در بیت کوین حس حریم خصوصی بیشتری نسبت به مؤسسات مالی و کارتهای اعتباری وجود دارد.

بلاک چین

اساس شبکه بیت کوین، یک فناوری به نام بلاک چین است. بلاک چین به نوعی ستونهای شبکه بیت کوین است و بدون آن اهداف بیت کوین که تمرکززدایی، شفافیت و تغییرناپذیری هستند، زیر سؤال می‌رود. بلاک چین یک فناوری نوآورانه جدید است که برای ثبت اطلاعات در هر فرایندی قابل سفارشی سازی است:

۱/ فناوری دفترکل توزیع شده به بیت کوین محدود نمی‌شود و واژه‌های بلاک چین و دفترکل توزیع شده مختص به بعد وسیعی از فرایندها هم می‌شود. به جز ارزهای دیجیتال، موارد متعددی برای استفاده از فناوری توزیع شده وجود دارد.

۲/ دفترکل توزیع شده را مانند یک دفتر حسابداری در نظر بگیرید که توسط هزاران دفتردار به صورت همزمان ذخیره شده است.

۳/ هر کدام از تراکنش‌ها یا اطلاعات در یک دفترکل توزیع شده، به طور مستقل توسط اعضای شبکه تأیید و سپس به صورت جداگانه ذخیره می‌شوند.

۴/ ماهیت غیر متمرکز این فناوری‌ها، امکان حذف واسطه‌ها را به ارمغان می‌آورد و هر کسی را قادر به مشارکت می‌کند. هرکسی که قوانین پروتکل مورد نظر را بپذیرد، می‌تواند در فعالیت شبکه نقش داشته باشد و یا اگر با پروتکل موافق نیست می‌تواند برای خود پروتکل مورد نظرش را طراحی کند. در این میان شباهتی با اینترنت وجود دارد: در ابتدا، اینترنت فقط یک شبکه بسته و خصوصی از چند دانشگاه و موسسه دولتی بود؛ اما در نهایت اینترنت باز و غیر متمرکز شد تا هر کس بتواند از آن بهره‌مند شود.

۵/ حذف واسطه‌ها باعث افزایش کاربردها و امنیت خواهد شد.

بیت کوین چگونه کار می‌کند؟

از دیدگاه یک کاربر معمولی، بیت کوین چیزی بیش از یک برنامه تلفن همراه یا کامپیوتری نیست که به عنوان کیف پول برای ارسال و دریافت بیت کوین‌ها کاربرد دارد.

در پشت نرم افزارهای ساده کیف پول، شبکه بیت کوین یک دفترکل عمومی به نام بلاک چین را بین همه‌ی اعضا به اشتراک می‌گذارد. این دفترکل شامل تمام تراکنش‌های تاکنون پردازش شده است و کامپیوتر کاربر اجازه می‌دهد تا بتواند اعتبار تراکنش‌ها را تأیید کند.

صحت هر تراکنش توسط امضاهای دیجیتال مطابقت شده با آدرس‌های ارسالی تضمین می‌شود و به تمامی کاربران امکان کنترل کامل بر ارسال بیت کوین‌ها از کیف پول‌های بیت کوین خود را می‌دهد.

علاوه بر این، هر کسی می‌تواند با استفاده از قدرت محاسبات سخت افزارهای مخصوص، تراکنش‌ها را پردازش کند و از این راه به عنوان پاداش، بیت کوین دریافت کند. این فرایند را استخراج می‌گویند. یک آدرس بیت کوین مانند حساب بانکی است که کاربر می‌تواند بیت کوین‌ها را دریافت، ذخیره و ارسال کند. بجای ذخیره فیزیکی در یک صندوق، امنیت بیت کوین‌ها با کلید رمزنگاری شده عمومی تضمین می‌شود.

هر کیف پول بیت کوین دارای یک کلید خصوصی است که مالک بیت کوین‌ها نباید آن را به شخص دیگری بدهد. با استفاده از این کلید خصوصی، کاربر می‌تواند از طریق ایجاد کلید عمومی، به دارایی‌ها دسترسی پیدا کند.

هر کسی می‌تواند بیت کوین‌ها را به هر آدرسی که بخواهد ارسال کند، اما تنها شخصی که به کلید خصوصی متصل باشد، قادر به کنترل بیت کوین‌های یک کیف پول است. در حالی که آدرس‌های بیت کوین عمومی هستند، امکان شناسایی هویت واقعی دارنده کیف پول دشوار است زیرا برای داشتن کیف پول رسمی بیت کوین نیاز به ارائه اطلاعات هویتی مانند نام و نام خانوادگی نیست.

فرستنده بیت کوین به صورت خودکار جزئیات تراکنش را برای دیگر اعضای شبکه منتشر می‌کند. سایر اعضا در شبکه، جزئیات مربوط به تراکنش را بررسی می‌کنند و اگر تراکنش به نظر آن‌ها (کامپیوتر آن‌ها) معتبر باشد، در بلاک چین ثبت می‌شود.

به عنوان مثالی از تراکنش، اگر شما قصد خرید کیک فنجانی از یک نانواپی در سانفرانسیسکو را داشته باشید، شما به آدرس کیف پول آن‌ها نیاز دارید. بعد از وارد کردن مبلغ و آدرس مقصد در نرم افزار کیف پول خود، کیف پول شما این تراکنش را به شبکه ارسال می‌کند. این تراکنش پس از عبور از مراحل مختلفی مانند بررسی میزان بیت کوین شما در کیف پول، به شبکه هم‌تا به هم‌تای بیت کوین وارد می‌شود.

تراکنش در نهایت توسط یک استخراج کننده یا ماینر دریافت می‌شود و آن را در یک بلاک قرار می‌دهد. سپس این بلاک که حاوی چندین هزار تراکنش است، به بلاک چین جهانی متصل می‌گردد. حالا بیت کوین‌هایی که شما برای خرید کیک فنجانی پرداخت کرده‌اید، متعلق به نانواپی است.

معیار قانونی اسلامی مال

در شریعت، برای مشخص شدن ارزش مبادلاتی و یا عمل به تعهدات (عوض)، مفهوم مال تعریف شده است. بنابراین، قبل از بحث درباره وضعیت ارزشهای دیجیتال از نظر شریعت، لازم است تا مفهوم مال در شریعت را بدانیم.

در شریعت برای فهمیدن منشأ و تعریف اصطلاحات اسلامی از سه منبع استفاده می‌شود. بهترین و اولین منبع، کلام وحی در آیات قرآن و یا احادیث معتبر پیامبر (ص) است. به عنوان مثال، معانی نماز، زکات، ازدواج و طلاق و ... به صراحت در قرآن و احادیث آورده شده است.

منبع دوم، دانستن این است که مفاهیم اصلی شریعت به خودی خود در زبان عربی که زبان قرآن و سنت است وجود دارد. به عنوان مثال، خداوند متعال حکم کرده است که برای وضو صورت، دست‌ها و پاهای خود را بشویید. با استفاده از یک فرهنگ لغت عربی که برای یادگیری معنای کلمات عربی این حوزه استفاده می‌شود، محدودیت‌ها و شرایط لازم برای وضو قابل درک است.

سومین منبع در بررسی اصطلاحات شرعی، عرف، به معنی عمل رایج است. مسائل مختلفی وجود دارند که در وحی الهی اشاره‌ای به آن نشده است اما طبق اعمال رایج بررسی می‌گردند. در شریعت، مسائل عرفی در تعیین موارد خاصی نقش دارند.

کلمه مال در آیات قرآن و احادیث پیامبر به صورت معمول استفاده شده است.

به معنای واقعی کلمه، هر چیزی که قابلیت تملک داشته باشد، مال است. الاصفهانی (۱۹۹۲) می‌گوید که مال چیزی مطلوب است و می‌تواند از یک نفر به فرد دیگر انتقال یابد. دانشمند معاصر شیخ یوسف القضاوی (۲۰۰۰) اذعان دارد که در زبان عربی، هر چیزی که انسان مایل به داشتن، ذخیره و نگهداری آن باشد، مال نام دارد.

منزور (۱۹۷۵) از عزالدین بن اثیر نقل کرده است که در ابتدا مال به طلا و نقره محدود بود، اما تعریف آن به تدریج به هر چیز فیزیکی که انسان‌ها مایل به ذخیره‌سازی و نگهداری هستند، متحول شد. شیخ وهبه زحیلی (۲۰۱۰) می‌گوید که از نظر زبان شناختی، هر چیز عینی یا غیر عینی که انسان‌ها از آن (برای آینده یا در برابر سرقت) نگهداری می‌کنند، مال نام دارد. به عنوان مثال، طلا، نقره، حیوانات، گیاهان، فردی که رانندگی می‌کند و یا در خانه‌ای زندگی می‌کند (حقوق فردی)، به منزله مال است.

اما چیزی که نمی‌تواند ذخیره یا نگهداری شود، نمی‌تواند مال به شمار رود. پرنده در آسمان، یک ماهی در آب، و گنج‌های ناشناخته در داخل زمین از مواردی هستند که طبق گفته شیخ وهبه مال محسوب نمی‌شوند.

به طور خلاصه، هر چیزی که قابلیت تملک داشته باشد و برای انسان‌ها ارزشمند باشد، به عنوان مال شناخته می‌شود.

نظر علما در تعریف مال

همان‌طور که قبلاً گفتیم، در قرآن و سخنان پیامبر (ص) تعریف کاملی از شرایط مال وجود ندارد. بنابراین، فقها و علما در تعریف مال تا حدودی نظرات متفاوتی دارند.

برخی از علما معتقدند که کلمه مال تنها برای چیزهای عینی و قابل لمس کاربرد دارد. دیگر فقها معتقدند هر چیز فیزیکی یا غیر فیزیکی در صورت اینکه انسان‌ها به آن تمایل داشته باشد و دارای ارزش باشد، مال است. شیخ زحیلی (۲۰۱۰) در این زمینه علما را به دو گروه طبقه بندی می‌کند: علمای حنفی و علمای اکثریت

تعریف مال در نزد علمای حنفی

ابن نوجاعم - ۱۹۹۷ طرفدار این نظر است که هر چیز مطلوبی که برای روز مبادا ذخیره می‌شود، مال است. هر چیزی را می‌توان مال دانست به شرطی که همه یا گروهی از مردم، طبق تعریف مال آن را به بپذیرند و عمل کنند.

تعریف مشابهی از مال توسط یکی دیگر از فقهای برجسته ارائه شده است. ابن عبید شامی (۲۰۰۹) می‌گوید که مال هر چیزی غیر از انسان است، که برای نفع انسان ایجاد شده و می‌تواند در زمان مورد نیاز ذخیره و استفاده شود.

با توجه به این تعاریف، دو ویژگی کلی برای مال وجود دارد:

۱- برای انسان مطلوب است. (انسان به آن تمایل دارد)

۲- می‌تواند برای زمان نیاز ذخیره شود.

با توجه به این تعریف، استفاده از حقوق معنوی مانند رانندگی، زندگی در یک‌خانه، حق مالکیت معنوی و ... مال نیست زیرا نمی‌تواند ذخیره شود. اگر چه تعاریف فوق‌الذکر تعریف مال را به چیزهای لمس پذیر و عینی محدود نمی‌کند، اما از نوع تفکرات آن‌ها می‌توان این امر را درک کرد. این در حالی است که این تعریف نسبت به تعریف برخی دیگر از علمای حنفی که صراحتاً فقط چیزهای عینی و لمس پذیر را مال می‌دانند، از حمایت بیشتری برخوردار است.

به عنوان مثال، فقهای معروف حنفی، الحاسکفی، مال را به عنوان «چیز لمس پذیر و فیزیکی که مطلوب و قابل مصرف است» تعریف می‌کند. به همین ترتیب، شیخ زرقاء ۱۹۸۹ دیدگاه علمای حنفی را با توجه به تعریف مال بیان می‌کند. او می‌گوید: «هر چیز لمس پذیر که در میان مردم ارزش مادی دارد، مال است.»

از این تعاریف واضح است که طبق نظر علمای حنفی، مال محدود به چیزهای فیزیکی و لمس پذیر است و چیزهای غیرفیزیکی و غیرعینی مانند حقوق و منافع معنوی، طبق نظر علمای حنفی، مال محسوب نمی‌شوند.

تعریف مال در نزد علمای اکثریت

اکثریت علما و فقها از جمله مالکی، شافعی و حنبلی معتقدند که مال تنها به چیزهای لمس پذیر محدود نمی‌شود. دیدگاه اکثریت این است که مال تحت شرایطی شامل چیزهای غیر فیزیکی از قبیل حقوق و مزایا هم می‌شود.

بنابر توضیحات شیخ زحیلی (۲۰۱۰)، دیدگاه علمای اکثریت این است که هر چیز با ارزشی که در صورت نابودی، قابل تاوان و جبران باشد، در طبق مال قرار می‌گیرد.

به همین ترتیب، السووتی (۱۹۸۳) به نقل از امام شافعی، برای تعریف مال به این موارد اشاره می‌کند: ارزش دارد، در خرید و فروش مورد سنجش قرار می‌گیرد، اگر نابود شود، جبران می‌شود.

به طور خلاصه، نظر علمای اکثریت این است که مال به چیزهای ملموس و لمس پذیر محدود نمی‌شود و اگر شرایط فوق را داشته باشد، می‌تواند غیر فیزیکی هم باشد.

تعریف پذیرفته شده از مال

عالم معاصر، شیخ تقی عثمانی - ۲۰۱۵ - معتقد است که اگر یک چیز غیر فیزیکی مانند حقوق و مزایا به صورت سفارشی تبدیل به چیز ارزشمندی شوند، می‌توان آن را به عنوان مال پذیرفت. او معتقد است که آداب و رسوم رایج و غالب در جامعه (عرف) در فضای کسب و کار نقش مهمی در تعریف یک چیز به عنوان مال دارد.

به همین دلیل، به عنوان مثال، حق مالکیت معنوی، ثبت اختراع، علائم تجاری و حسن نیت، با وجود اینکه لمس پذیر نیستند، به عنوان مال شناخته می‌شوند. زیرا این موارد، در عرف کسب و کار و تجارت دنیای امروز، بسیار ارزشمند هستند.

به همین ترتیب، یکی دیگر از فقهای معاصر، شیخ خالد سیف الله رحمانی (۲۰۱۰)، استدلال می‌کند که ماهیت یک چیز، معیار اصلی برای تعیین مال بودن یا نبودن آن نیست. بنابر

استدلال او، شرط اصلی مال بودن، قابلیت ذخیره سازی است. در زمان علمای گذشته، فقط چیزهای لمس پذیر قابل ذخیره سازی بود. در آن زمان تصور نمی‌شد که چیزهای غیرفیزیکی مانند حقوق و مزایا قابل ذخیره سازی و محافظت باشند. او در ادامه توضیحاتش برای مال شرایط زیر را در نظر گرفته است:

۱/ در شریعت (متقوم)، جایز و قانونی است. به همین دلیل مردار و الکل مال محسوب نمی‌شوند.

۲/ قابل مالکیت و تصرف است.

۳/ چند کاربرد و مزایا دارد.

۴/ اگر عرف چیزی را به عنوان مال تعیین کند، به عنوان مال شناخته خواهد شد.

علمای مختلفی از ویژگی‌های فوق در تعریف مال حمایت کرده‌اند. ویژگی‌های دوم و سوم واضح هستند و نیازی به هیچ توجیهی ندارد، زیرا اگر چیزی کاربرد نداشته باشد، هیچکس از آن به عنوان چیز ارزشمند استفاده نخواهد کرد. بنابراین، به طور خلاصه شرایط اول و چهارم را بررسی می‌کنیم.

متقوم = مال حلال

این یکی از شرایط اصلی تعیین یک چیز به عنوان مال است. متقوم به مالی که در شریعت روا است، اشاره دارد. شیخ زحیلی (۲۰۱۰) متقوم را این گونه تعریف می‌کند:

«چیزی که ذخیره شده یا در دسترس باشد و استفاده از آن جایز باشد».

بنابراین، اگر چیزی ذخیره نشود یا در دسترس نباشد، مال محسوب نمی‌شود.

به عنوان مثال، پرنده در آسمان یا ماهی در آب مال نیست، مگر اینکه کسی آن را تصرف و ذخیره کند. به همین ترتیب، چیزهایی مانند حیوانات مرده، خوک و الکل که در شریعت جایز نیست، مال در نظر گرفته نمی‌شوند.

رفتار رایج - عرف

عرف به عنوان منبع مهمی برای حکم‌هایی که به صورت صریح در شریعت مشخص نیست، در نظر گرفته می‌شود. به گفته فقها، آنچه از عرف به دست می‌آید، معادل آن چیزی است که از آیات و روایات گرفته شده است. معیارهای تعیین مال در متون شریعت به روشنی تعریف نشده است. بنابراین، اکثر فقها بر نقش عرف در توضیح مال اتفاق نظر دارند.

فقهای هر چهار مکتب حقوق اسلامی همگی متفق القول هستند که اگر چیزی به دلیل رفتار و پذیرش افراد، ارزشمند باشد، آن چیز مال محسوب می‌شود.

به همین دلیل است که بسیاری از علمای حنفی، از حقوق و مزایای مختلف - حق نسخه برداری، ثبت اختراع و علامت تجاری و ... - به عنوان مال یاد می‌کنند، زیرا برای مردمی که در جامعه‌ی آنها زندگی می‌کنند، این موارد ارزشمند هستند.

معيار قانونی اسلامی برای پول / ارز

پس از بحث مختصری درباره تعریف مال، به بحث معيار قانونی پول و ارز در شرع، می‌رسیم.

تعریف پول

به هر چیزی که به طور گسترده به عنوان وسیله‌ای برای تبادل و ذخیره ارزش مورد قبول قرار گرفته است، پول اطلاق می‌شود. در تعریف پول ماهیت و شکل آن مهم نیست.

پول اگر که به طور گسترده مورد مقبولیت مردم قرار گیرد، می‌تواند هر چیزی اعم از طلا، نقره، گلبرگ کل، پوست، کاغذ و ... باشد. - الموسوی، الفیقيه، القویتیه

به گفته شیخ عثمانی، هر چیزی که بتواند در کاربردهای زیر استفاده شود، اشاره به پول دارد:

الف: واسطه تبادل

ب : واحد حساب

ج : ذخیره ارزش

تعاریف این علما با تعاریف اقتصاددانان مدرن درباره پول، بسیار مشابه است.

به عنوان مثال، در فرهنگ لغت Merriam-Webster، پول این تعریف را دارد:

«چیزی که به طور کلی به عنوان واسطه تبادل، سنجش ارزش یا وسیله پرداخت، مورد پذیرش قرار گیرد.»

بر اساس موارد فوق، تعریف گسترده‌ای از پول شامل تمام ویژگی‌های زیر است:

۱- واسطه و وسیله تبادل

۲- مقبولیت گسترده به عنوان روش پرداخت

۳- سنجش ارزش

۴- واحد حساب

تفاوت بین پول و کالا

به دلیل اینکه طبق قانون شریعت، پول معادل با کالا نیست، روشن سازی تعریف پول و کالا بسیار مهم است. شریعت برای تلقی پول فقط به اهداف اساسی آن به عنوان وسیله تبادل و سنجش ارزش تأکید دارد. در ادامه، به بررسی برخی از تفاوت‌های اساسی بین پول و کالا می‌پردازیم.

ابن تیمیه ۱۹۹۵ می‌گوید که دینار و درهم هیچ کاربرد و هدف ذاتی ندارند، بلکه آنها فقط برای استفاده به عنوان وسیله تبادل خلق شده‌اند. سکه‌های طلا و نقره با کالاهایی که دارای کاربرد ذاتی و هدف هستند، تفاوت دارند. در توضیح مشابه، ابن قاییم (۱۹۷۳) معتقد است که مقبولیت پول به دلیل ذات خود پول نیست، بلکه برای تسهیل تجارت کالاهاست که مقبولیت پیدا می‌کند. بنابراین، اگر خود پول به عنوان کالای کاربردی باشد، این امر منجر به زیان اقتصادی خواهد شد. به عبارت دیگر، پول با هدف وسیله‌ای برای تبادل کالا ایجاد می‌شود و هنگامی که از هدف اصلی دور شویم و خود پول کالا باشد، سیستم مالی با مشکل مواجه خواهد شد.

شیخ عثمانی ۲۰۰۵ با بیان سه مورد، تفاوت‌های اصلی بین پول و کالا را سنجیده است:

۱- پول ارزش ذاتی ندارد و قادر به برآورده ساختن نیازهای انسان مانند خوراک و پوشاک است. برعکس، کالا دارای ارزش ذاتی است و می‌تواند مستقیماً و بدون نیاز به تبادل مورد استفاده قرار گیرد.

۲- کالاها ممکن است خصوصیت و ویژگی‌های متفاوتی داشته باشند اما پول به جز برای مبادله و سنجش ارزش هیچ خصوصیت دیگری ندارد. به همین دلیل است واحدهای مشخص از یک پول مشخص همیشه با یکدیگر برابر هستند. از لحاظ تئوری، یک اسکناس ۱۰۰ دلاری کثیف و یک ۱۰۰ دلاری نو از نظر ارزش تفاوتی با یکدیگر ندارد.

۳- معاملات خرید و فروش بر سر یک قطعه یا یک کالای مشخص انجام می‌شوند. به عنوان مثال، اگر فردی یک ماشین خریداری کند، فروشنده باید آن ماشین مخصوص را به او بدهد. بر خلاف پول، کالاها قابل برابری در یک معامله نیستند. به عنوان مثال برای پرداخت ۱۰۰ دلار مهم نیست که از چه نوع اسکناسی استفاده می‌کنید.

انواع پول

فقها و علما پول را به دو دسته تقسیم می‌کنند:

1. پول طبیعی

2. پول رایج

پول طبیعی به نوع پولی اشاره دارد که به عنوان وسیله مبادله استفاده می‌شود و دارای ارزش پولی است. پول طبیعی چیزی نیست که به دلیل پذیرش افراد شکل پول را به دست آورده باشد، بلکه به طور خاص به عنوان پول و وسیله مبادله استفاده می‌شود.

پول طبیعی شامل طلا و نقره به هر شکلی می‌شود. امام غزالی، فقیه مطرح ۲۰۰۴ می‌گوید که خداوند متعال، طلا و نقره را خلق کرد تا در میان مردم گردش کنند و به معیار سنجی برای دارایی‌های مختلف تبدیل شوند. طلا و نقره راه حلی برای پوشش تمام دارایی‌های دیگر هستند به همین دلیل ارزش دارند. آن‌ها از نظر ذاتی مقبول نیستند بلکه به دلیل امکان استفاده برای دارایی‌های دیگر مقبولیت می‌یابند.

پول رایج

پول رایج به نوعی پول اشاره دارد که به دلیل رواج و پذیرش افراد به عنوان پول شناخته شده است. پول رایج برای به‌کارگیری به عنوان هدف پول طبیعی ایجاد نشده است، اما مردم به طور گسترده‌ای آن را به عنوان وسیله مبادله پذیرفته‌اند.

بعضی از کالاها (به غیر از طلا و نقره) که به عنوان پول استفاده می‌شوند، و همچنین ارزهای فیات، معمولاً از فرم پول‌های رایج هستند. پول رایج لزوماً دارای کاربرد پولی ذاتی thamaniyyah نیست، بلکه یک کاربرد پولی پذیرفته شده برای کاربر معمولی است. در پول طبیعی کاربرد پولی ذاتی وجود دارد که در پول رایج این گونه نیست.

پول رایج را می‌توان به دو نوع تقسیم کرد: پول کالایی و پول فیات. پول کالایی دارای ارزش ذاتی است و می‌تواند برای مقاصد دیگر استفاده شود، اما کاربرد پولی ذاتی ندارد. پول فیات عموماً به پول کاغذی که توسط دولت صادر می‌شود اشاره می‌کند که نه ارزش ذاتی دارد و نه کاربرد پولی ذاتی.

بررسی ارزشهای دیجیتال از لحاظ فتواها و نظر علما

با توجه به قوانین و بحث‌های فوق، امکان ارزیابی ارزشهای دیجیتال و بررسی آن‌ها از نظر شرایط مال و ارز فراهم است.

مشهورترین ارز دیجیتال بیت کوین است. بنابراین، نوشته‌های موجود در نظرات و به خصوص فتواها - نظرات قانونی علما - به طور کلی مربوط به بیت کوین است. با این حال، اصول و استدلالاتی که در ادامه می‌آیند برای دیگر ارزشهای دیجیتال هم صدق می‌کند.

علمای شرع درباره بیت کوین و ارزشهای دیجیتال دو دیدگاه متفاوت دارند.

گروه اول معتقدند که ارز دیجیتال حرام و در شریعت ممنوع است. گروه دوم استفاده از ارزشهای دیجیتال را بلا مانع یا جایز می‌دانند.

دیدگاه اول: ارز دیجیتال حرام است

تعدادی از علما بر این دیدگاه واقف هستند.

مفتی بزرگ مصر

شیخ شوکی آلآم، مفتی بزرگ مصر، اعلام کرده است که بیت کوین و ارزشهای دیجیتال حرام است. این شیخ بزرگ در این بیانیه به این دلایل اصلی اشاره می‌کند:

۱- بیت کوین به راحتی برای فعالیت‌های غیرقانونی استفاده می‌شود؛ بنابراین، مردم از بیت کوین عمدتاً برای مقاصد غیرقانونی و خلاف شرع استفاده می‌کنند تا خود را از دولت و مقامات مربوطه پنهان کنند.

۲- بیت کوین لمس ناپذیر و تنها از طریق اینترنت قابل استفاده است.

۳- بیت کوین امکان پول‌شویی و کلاهبرداری را فراهم می‌کند.

۴- بیت کوین دارای مرجع مرکزی برای نظارت بر سیستم نیست و امکان کنترل بانک‌های مرکزی و نظارت دولت بر سیستم مالی را سلب می‌کند.

دولت ترکیه

نهاد مذهبی دولت ترکیه هم بیت کوین و تمام ارزهای دیجیتال دیگر را خلاف شرع دانست. این فتوا اظهار می‌کند:

در این زمان خرید و فروش ارزهای دیجیتال با دین سازگار نیست. علاوه به این واقعیت که ارزش گذاری -آن‌ها- به نوسانات شدید -غیر بیش از اندازه- وابسته است، آنها می‌توانند به راحتی در فعالیت‌های غیر قانونی مانند پولشویی مورد استفاده قرار گیرند و تحت نظارت و کنترل دولت هم نیستند.

مرکز فتوا فلسطین

مرکز فتوا فلسطین فتوایی درباره بیت کوین و ارزهای دیجیتال صادر کرد. طبق این فتوا به دلایل زیر بیت کوین و سایر ارزهای رمزنگاری شده حرام هستند:

۱- صادر کننده بیت کوین نامشخص است و دولت و مقام مرکزی پشت آن نیست. بیت کوین با هدف حذف مقام مرکزی و عدم نظارت بر سیستم ایجاد شده است بنابراین مشکوک و غیر قابل اعتماد است.

۲- بیت کوین می‌تواند نوعی قمار شود، اگر مردم بدون داشتن دانش از نحوه عملکرد، پول زیادی برای استخراج بیت کوین سرمایه گذاری کنند.

استخراج کنندگان بیت کوین سعی می‌کنند معادلات ریاضی را حل کنند. اگر موفق شوند پول دریافت می‌کنند، در غیر اینصورت به چیز دیگری نمی‌رسند.

۳- نوسانات و سفته بازی در بیت کوین زیاد است و هیچ مرکز کنترل کننده‌ای برای آن وجود ندارد.

شیخ حیطام از بریتانیا

عالم بریتانیایی، شیخ حیطام، در مقاله‌ای که به زبان عربی به چاپ رساند، مدعی شد که بیت کوین و سایر ارزهای دیجیتال ممنوع و با شریعت ناسازگار هستند. او دلایل این ادعا را موارد زیر می‌داند:

۱- ارز دیجیتال توسط هیچ پشتوانه‌ای ندارد و از هیچ ساخته شده است.

۲- ارز دیجیتال پول قانونی نیست. این چیز تحت نظارت هیچ دولت، سیستم نظارت و کنترل مرکزی نیست.

۳- ارز دیجیتال را می‌توان به راحتی برای پولشویی و اهداف غیر قانونی مورد استفاده قرار داد.

دیدگاه دوم: ارزش دیجیتال در اصل جایز است

برخی دیگر از علما معتقدند که بیت کوین در اصل جایز است. این دیدگاه را می‌توان با توجه به بحث قبلی درباره معیارهای پول و طلا بررسی کرد.

یک قاعده قانونی مشهور توسط فقها ارائه شده است: «الأصل فی المعاملات الإباحه». این به این معنی است در معاملات تجاری، اصل کلی قابل قبول است. به عبارت دیگر، همه چیز جایز است، مگر اینکه ما آن را کاملاً بر خلاف اصول شریعت بدانیم.

با توجه به این اصل، ارزش دیجیتال در اصل جایز است. به همین ترتیب، در صورت وجود ویژگی‌های زیر، هر چیزی را می‌توان پول در نظر گرفت:

۱/ در میان مردم به عنوان یک چیز ارزشمند تلقی شود.

۲/ توسط همه یا گروه قابل توجهی از مردم به عنوان وسیله تبادل پذیرفته شود.

۳/ وسیله‌ای برای سنجش ارزش باشد.

۴/ به عنوان واحد حساب عمل کند.

بنابراین، هر ارزش دیجیتال (مانند بیت کوین) که شرایط فوق را داشته باشد، به عنوان پول مقبول است.

یکی از مدرسه‌های دینی اسلامی آفریقای جنوبی، دارالعلوم زکریا، در بیانیه اعلام کرد که بیت کوین شرایط مال را دارد و بنابراین تجارت آن جایز است. با این حال، این مدرسه خاطرنشان کرد که ارزشهای دیجیتال به عنوان پول واجد شرایط، باید توسط مقامات دولتی مربوطه مورد تأیید قرار گیرد.

بررسی دیدگاه اول: بیت کوین حرام است

با مشاهده فتوا و دیدگاه‌های فوق در مورد ممنوعیت شرعی بیت کوین و ارزشهای دیجیتال، دلایل مشترکی یافت می‌شود:

الف) بیت کوین یک پول رایج قانونی نیست.

ب) صادر کننده بیت کوین ناشناس است.

الف) بیت کوین زیر نظر قدرت مرکزی یا پشتوانه دولت نیست.

د) بیت کوین نوسانات زیادی دارد و پایدار نیست.

الف- بیت کوین را می‌توان به راحتی برای پول‌شویی و اهداف غیر قانونی مورد استفاده قرار داد.

در مورد قانونی بودن پول

تا آنجا که به قانون مربوط می‌شود، این موضوع که وقتی یک دولت چیزی را به عنوان پول قانونی انتخاب می‌کند، به طور خودکار در بین افراد آن جامعه پذیرش و مقبولیت می‌یابد، درست است. اما در اصل برای اینکه یک چیز واجد شرایط پول بودن باشد، ضرورتی در قانونی بودن آن نیست.

معیار اصلی پول در شریعت، پذیرش آن توسط مردم است – چه از طریق تحمیل آن به مردم از طریق قوانین و یا از طریق پذیرش گسترده داوطلبانه مردم.

در مورد فقدان صادر کننده مرکزی

ادعا می‌شود که صادر کننده بیت کوین نامعلوم است و هیچ قدرت مرکزی برای نظارت و تضمین در آن وجود ندارد.

طبق استدلال طرفداران بیت کوین و به طور کلی ارزهای دیجیتال، چارچوب حاکمیت، مجموعه‌ای از قوانینی است که برای استفاده از ارز باید توسط کاربران آن پذیرفته شود. این قوانین برای همه آزاد است.

در مورد بیت کوین، از لحاظ ریاضی انکار قوانین و قواعد موجود بر روند استخراج و تراکنش‌های بیت کوین غیرممکن است زیرا فناوری رمزنگاری که مبنای بیت کوین است، این اجازه را به کسی نمی‌دهد. علاوه بر این، بیت کوین از فناوری بلاک چین استفاده می‌کند که بسیار امن‌تر از سیستم متمرکز دولت‌ها یا بانک‌های مرکزی است. به عنوان مثال، شبکه SWIFT به طور گسترده‌ای توسط بانک‌ها به عنوان یک سیستم پرداخت بین بانکی مورد استفاده قرار می‌گیرد. در ماه فوریه ۲۰۱۶، ۱ میلیارد دلار از حساب بانکی مرکزی بنگلادش دزدیده شد.

با وجود اینکه تضمین و حمایت یک دولت یا بانک مرکزی از بیت کوین وجود ندارد، اعتماد و تضمین از طریق فناوری بلاک چین و رمزنگاری حاصل می‌شود.

دلواپسی عمده شریعت در مورد پول به دلیل اهمیت حفظ و مراقبت از ثروت است. در طول تاریخ، در چندین مورد دولت‌ها و بانک‌های مرکزی زیادی به دلیل تورم باعث نابودی ثروت – ملی زیادی شده‌اند: بسیاری از موارد در طول تاریخ، دولت‌ها و بانک‌های مرکزی از طریق تورم ثروت را از بین برده‌اند: جمهوری وایمار آلمان در سال ۱۹۲۳، یونان در سال ۱۹۴۴، مجارستان در سال ۱۹۴۶، یوگسلاوی در سال ۱۹۹۴، اندونزی در سال ۱۹۹۹ و زیمبابوه ۲۰۰۸ نمونه‌هایی از موارد هستند.

یک مثال از عصر معاصر: سیاست پولی و کاهش اجباری نرخ تبادلات ارز در ونزوئلا شکست خورده و این کشور در در بحبوحه یک بحران اقتصادی بزرگ قرار دارد. تورم این کشور در حدود ۵۰۰ درصد است. در این مورد، فقدان یک مقام مرکزی، باعث قدرت بیت کوین شده است و برخی از مردم ونزوئلا به عنوان یک ذخیره ارزش و وسیله تبادل به سمت بیت کوین حرکت کرده‌اند. آن‌ها بیت کوین را قابل اعتماد تر از ارز ملی خود یعنی bolivar می‌دانند که برای خرید یک قرص نان باید چند صد اسکناس پرداخت شود.

در مورد نوسان و ثبات قیمت

یکی از دلایلی که برخی علما بیت کوین و ارزهای دیجیتال را حرام می‌دانند، ناپایدار بودن و نوسانات بسیار زیاد این نرخ تبادل این ارز است.

نوسانات یک عامل خارجی است که در تعیین اعتبار پول و ارز نقشی ندارد. قیمت‌ها همیشه بر اساس قاعده عرضه و تقاضا تغییر می‌کنند، همان‌طور که در همه دارایی‌های دیگر مانند طلا، نقره و ارزهای فیات نیز وجود دارد.

شایان ذکر است که در زمان نوشتن این مقاله، نوسانات بیت کوین و سایر ارزهای دیجیتال فراتر از ارزهای فیات است و بنابراین تجارت بیت کوین و ارز دیجیتال خطر بیشتری دارد. از این رو، معاملات ارزهای دیجیتال مخصوصاً برای افراد غیرمتخصص و کم تجربه، توصیه نمی‌شود.

با این حال، به دلیل حقیقت نوسانات، نمی‌توان بیت کوین و ارز دیجیتال را حرام اعلام کرد. در حقیقت اگر این شرط تعیین کننده بود، تجارت طلا، نقره، دلار آمریکا و یورو هم غیرشرعی است، چرا که این دارایی‌ها نیز دارای نوسان هستند. برای مثال، دو برابر مقدار طلائی که تاکنون در تاریخ تمدن بشری استخراج شده است، در بازارهای دیجیتال طلا در یک دوره سه ماه تجارت شد.

در مورد کاربردهای نامشروع و غیرقانونی

همچنین معمولاً این‌گونه استدلال می‌شود که بیت کوین و دیگر ارزهای دیجیتال عمدتاً برای پول‌شویی و دیگر مقاصد غیر قانونی مورد استفاده قرار می‌گیرند. این هم یک عامل خارجی است که مستقیماً ارتباطی با معیار قانونی اسلامی یک پول ندارد.

به طور کلی، استفاده از یک چیز مشروع برای هدف نامشروع، آن را نامشروع نمی‌سازد. برای مثال می‌توان به یک روایت از حضرت محمد (ص) اشاره کرد که او فروش انگور به یک تاجر شراب را ممنوع اعلام کرده بود. این برای آن است که شراب در شریعت حرام است اما تولید و تجارت انگور برای اهداف مشروع، بلا مانع است.

در این مورد، نکته قابل توجه اینجاست که تمام ارزهای فیات فعلی برای اهداف غیرقانونی مانند پولشویی، کلاهبرداری و تجارت نامشروع مورد استفاده قرار می‌گیرند. اینکه دلار آمریکا در بین تمام ارزهای دیگر، بیشترین کاربرد را برای پولشویی و مقاصد غیرقانونی دارد، کاملاً روشن است.

نتایج به دست آمده

برای نتیجه گیری درست، نویسنده مایل است برخی نکات کلیدی را روشن کند:

۱- درک و آگاهی درباره ارزش دیجیتال، استخراج، تراکنش‌ها، امنیت و تأثیرات سیستماتیک، در حال پیشرفت است. بنابراین، انتظار می‌رود که نسبت به شناخت هر چه بیشتر ارزش دیجیتال، دیدگاه‌های شریعت آگاهانه‌تر و قابل اعتماد تر شود.

۲- بلاک چین فقط پلتفرمی برای بیت کوین و ارزش دیجیتال نیست. این یک دفترکل دیجیتال و غیرمتمرکز است که توانایی ثبت هر نوع اطلاعاتی را به صورت امن و غیرقابل تغییر دارد. بلاک چین می‌تواند در شریعت به عنوان یک مزیت در شفافیت و افشای حقیقت در نظر گرفته شود. بلاک چین می‌تواند به منظور احقاق اعتماد در تراکنش‌ها و مبادلات به خوبی عمل کند.

۳- با توجه به شرایط فعلی بیت کوین، نویسنده با دیدگاه دوم موافق است که بیت کوین در اصل جایز است، زیرا بیت کوین با توجه به قیمت بازارهای جهانی ارزشمند است و در میان افراد زیادی مانند بازرگانان، ناوایی‌ها، رستوران‌ها و حتی خرده فروشان بزرگ مانند Overstock.com به عنوان روش پرداخت پذیرفته شده است.

علاوه بر این، ممکن است افرادی بیت کوین را به عنوان وسیله تبادل مخفی خود پذیرند. برای تصمیم گیری وضعیت شریعت و جایز بودن بیت کوین و دیگر ارزهای دیجیتال، طبقه بندی زیر در محیط قانونی و نظارتی رایج اهمیت دارد. از نظر حوزه قضایی برای ارزهای دیجیتال سه حالت کلی وجود دارد:

الف: حکومت‌های که در آن استفاده از ارزهای دیجیتال صراحتاً ممنوع است. در چنین حوزه قضایی، معامله با ارزهای دیجیتال مجاز نیست.

ب: حکومت‌هایی که در آن تنظیم کننده‌ها درباره ارزهای دیجیتال سکوت اختیار کرده‌اند و قانونی یا غیرقانونی بودن آن اعلام نشده است. در این فضاها اغلب تنظیم کنندگان به خطرها و هشدارهای عمومی بسنده می‌کنند.

ج: حکومت‌هایی که در آن تنظیم کنندگان ارزش دیجیتال را به عنوان یک دارایی و یا یک پول جایگزین پذیرفته‌اند و برای استفاده عموم مردم قوانین را تنظیم می‌کنند.

از دیدگاه شریعت، در دو حوزه قضایی آخر، معامله با بیت کوین و ارزهای دیجیتال دیگر بلا مانع است. با این حال، حفاظت از ثروت یکی از اهداف اساسی شریعت است. بنابراین، کاربران ارزهای دیجیتال موظف به مراقب بودن هستند.

۴- چشم انداز ارزهای دیجیتال به ویژه بیت کوین تبدیل شدن به یک ارز جایگزین بدون کنترل مرکزی و در یک شبکه همتا به همتا است. بازارهای ارز دیجیتال در معرض نوسانات شدید قرار دارند و احتمالاً این وضعیت تا چند سال آینده هم به همین صورت باقی بماند. در بسیاری از حوزه‌های قضایی، وضعیت قانونی ارزهای دیجیتال همچنان نامشخص است که به نوسانات می‌افزاید. بنابراین، هرگونه سرمایه‌گذاری ارزهای دیجیتال (چیزی که اکنون به صورت گسترده انجام می‌شود) توصیه نمی‌شود. همانطور که قبلاً ذکر شد، در نظر گرفتن یک پول یا ارز به عنوان کالا و سرمایه‌گذاری روی آن، با چشم‌اندازهای پولی در تضاد است. در روی دیگر سکه، گسترش و بهره‌مندی از شبکه‌های ارزهای دیجیتال به عنوان روش پرداخت، در صورت داشتن مزایا بهتر نسبت به سیستم‌های معمولی توصیه می‌گردد.

۵- افزایش سریع محبوبیت در حوزه ارزهای دیجیتال و فناوری مربوط به آن، به ویژه افزایش ICOها (عرضه‌های اولیه سکه)، فرصت‌های سرمایه‌گذاری تردید آوری را ایجاد کرده است. اگر چه بررسی ICOها خارج از بحث این مقاله است، هم‌سرمایه‌گذاران باید ملاحظات لازم را انجام دهند. جوامع مسلمان به ویژه باید با احتیاط کنند، زیرا اخیراً کلاهبرداران زیادی در حوزه ارزهای دیجیتال با استفاده از تبلیغاتی مانند سرمایه‌گذاری حلال سعی در خالی کردن جیب مردم را دارند. به‌عنوان یک قاعده کلی، تقریباً تمام فرصت‌های سرمایه‌گذاری که وعده بازگشت سرمایه را به شما می‌دهند، کلاهبرداری‌هایی از نوع پانزی و هرمی هستند که هر دوی آن‌ها نامشروع و حرام هستند.

“خدا بهترین را می‌داند”

منابع

- Al-Isfahani, Al-Raqib. "Mufradat Alfaz Al Quran." Dar Al-Qalam (Damascus) (1992). Manzur, Yamal al-Din Muhammad Ibn. Lisan al-arab. Al Dar al-Misriyya Li-l-ta'lifwa-l-tarhim, 1975
- Al Qardawi, Yusuf. Fiqh al Zakah. King Abdulaziz University, 2000
- Al-Zuhayli, Wahbah, and Abdul Hayyie Al-Kattani. Fiqh Islam wa adillatuhu. Gema Insani, 2010
- Ibn Nujaim, Z. "al-Bahr al-Ra'iq." Beirut: Dar al-Kutub al-'Ilmiyyah 1997
- Ibn Abidin al-Shami. Fatawa Shami. Dar al-Kutub al-'Ilmiyyah 2009
- Al-Haskafi, M. "Al-Durr Al-Mukhtar". Dar Al-Fikr, Lebanon 2000
- Zarqa, Mustafa. "Syarh al-Qawa'id al-Fiqhiyyah." Damascus: Dar al-Qalam 1989
- Al-Suyuti, Jalal al-Din. "Al-Ashbah wa al-Naza'ir." Beirut: Dar al-Kutub al-'Ilmiyyah 1983
- Usmani, Muhammad Taqi. "Fiqh al-Buyu". Dar al-Qalam Damascus 2015. Rahmani, Khalid Saifullah. "Jadeed Fiqhi Masail". Zam Zam Publishers, Karachi 2010
- Turki, Adnan Khalid. "Al-Siyasa al-Naqdiyya wal masrifiiyya". Muhassah al-risalah, Beirut 1988
- Al-Mausuah Al-Fiqhiyah Al-Kuwaitiyah. Wizarat al-Auqaf wa al-Syu'un al-Islamiyah, Kuwait. 1983
- Usmani, Muhammad Taqi. "Islamic or jaded maeshat o tijarat" Idaratul-Ma'Arif, 2010
- Taymiyyah, Ibn, Ahmad Ibn, and Ibn al-Qayyim al-Jawziyyah. "Majma'Fatwa Ibn Taymiyyah." Mujamma'al-Malik Fahd 1995
- Al-Jawziyyah, bn Qayyim. "I 'lam al-Muwaqqi 'in 'an Rabb al-'Alamin." Riyadh: Dar Ibn al-Jauziy 1973
- Usmani, Muhammad Taqi. The Historic Judgement On Interest: Delivered In The Supreme Court Of Pakistan. Idaratul-Ma'Arif, 2005
- Al-Ghazali, Abu Hamid Muhammad. "Ihya 'Ulum al-Din " Dar al-Ma'rifah, Egypt 2004